



ARBETSMARKNAD



En sammanfattning av LOs alternativ till krispolitik mot arbetslösheten

Landsorganisationen i Sverige

**En sammanfattning av
LOs alternativ till krispolitik
mot arbetslösheten**

På omslaget:

Annie Jäderlund, 25 år, Pappers,
driftoperatör vid Södra Cell Mönsterås

© Landsorganisationen i Sverige 2009

Omslagsfoto: Lars Forsstedt

Grafisk form: LO

Original: LOs kommunikationsenhet

Tryck: LO-tryckeriet, Stockholm 2009

ISBN 978-91-566-2557-2

LO 09.08 1 000

Innehåll

Förord	5
En aktiv ekonomisk politik krävs	6
A-kassan måste stärkas	8
En aktiv arbetsmarknads- och utbildningspolitik ger möjligheter	10
– Insatser riktade till unga	11
– Insatser riktade till äldre	12
– Ett utbildningslyft anpassat till individens behov och förutsättningar	13

Förord

LÖNTAGARNA, OCH SÄRSKILT LO-FÖRBUNDENS MEDLEMMAR är i en mycket utsatt position under de kommande åren. Trygghetssystemen, med a-kassa och utbildningsmöjligheter, är kraftigt nedrustade av den borgerliga regeringen, samtidigt som krisen i Sverige blir omfattande. Den största risken med krisen är att arbetskraft slås ut och att många aldrig kommer tillbaka.

Risken för en på sikt mycket allvarlig situation med hög arbetslöshet i kombination med påtaglig arbetskrafts- och kompetensbrist som hämmar produktionen har ökat med krisen. Stigande arbetslöshet kan dölja de långsiktiga utmaningar som svensk arbetsmarknad står inför. För LO är de långsiktiga perspektiven viktiga i den mer kortsiktiga och akuta krispolitiken.

LO anser att regeringens avvaktande krispolitik, som brister i tidiga och tillfälliga insatser, innebär att löntagarna får bära en oproportionellt stor kostnad för krisen. Därför krävs ytterligare och omfattande satsningar på aktiv ekonomisk politik från regeringens sida. Det går att förbättra situationen för många av LO-förbundens medlemmar genom aktiva åtgärder. Ett samtal mellan regeringen och arbetsmarknadens parter behövs för att möta den mycket svåra situationen för löntagarna.

LO presenterar därför en alternativ krispolitik.

En aktiv ekonomisk politik krävs

ANSVARET FÖR ATT MOTVERKA sysselsättningskrisen vilar tungt på regeringens och riksdagen. Finanspolitik, det vill säga insatser som kan göras med statens budget, behövs. Krisen beror på de instabila finansmarknaderna och en dramatisk nedgång av den globala och inhemska efterfrågan, och dess effekt på svensk import, export och produktion. Men den måste mötas med aktiv ekonomisk politik.

Åtgärder som lönesänkningar är inte rätt väg att gå. I en kris faller efterfrågan av varor och tjänster dramatiskt, tvärtom kan lönesänkningar snarare fördjupa krisen. Den återhållsamma finanspolitiken motiveras bland annat från regeringen med att hushållen skulle oroa sig för kommande skatthöjningar och därmed spara mer.

LO anser tvärtom att tillfälliga försvagningar av de offentliga finanserna inte har en oroande effekt på hushållen och ökar deras sparande. Snarare ökar politikens trovärdighet i att hantera krisen med mer expansiv politik tidigt.

LO anser även att det är orimligt att utgiftstak och budgetmål som är satta före krisen, sätter restriktioner för den ekonomiska politiken i en sådan exceptionellt allvarlig sysselsättningskris. LO vill understryka att det både krävs garantier för banksektorn och satsningar på en mer expansiv finanspolitik för att rädda jobb.

Regeringens passivitet är skadlig. Det finns överhängande risker att den höga arbetslösheten leder till varaktig utslagning av arbetskraft. Det kommer att kunna leda till ökade inkomstklyftor och öka fattigdomen. Det går i rådande situation att göra stora tillfälliga insatser.

Fyra sådana insatser som kan ge cirka 50 000 jobb 2010 som också ligger kvar 2011 enligt LO-ekonomernas beräkningar:

- Ökade och tillfälliga statsbidrag till kommunerna på 15 miljarder kronor per år för 2010 och 2011 för att motverka minskade kommunala skatteintäkter.

- Satsningar på offentliga investeringar för totalt cirka 20 miljarder kronor planeras och sätts i gång under 2010 och 2011.
- ROT-avdraget görs tillfälligt och omfattar även fastighetsägare av flerfamiljsbostäder. Subventionen bör uppgå till en tredjedel av arbetskostnaden.
- Inför en skrotningspremie på 25 000 kronor per bil.

A-kassan måste stärkas

ARBETSLÖSHETSFÖRSÄKRINGEN SKA GE ett gott skydd för den inkomstförlust som uppstår vid arbetslöshet. Den ska ge möjligheter och drivkraft till att ta ett arbete och utgöra grunden till frihet och egen försörjning.

LO vill därför se ett kraftfullt stöd från samhällets sida till alla dem som nu ska ställa om från ett jobb till ett annat. Staten måste ta en större del av ansvaret för de arbetslösa och skapa framtidstro.

Att omkring 500 000 människor har tvingats att lämna försäkringen är inte acceptabelt. Skadorna av förändringarna måste minimeras i krisen, samtidigt som progressiva åtgärder krävs för att underlätta människors omställning i krisen. Förtroendet måste upprättas för en arbetslöshetsförsäkring som faktiskt ger ett reellt inkomstskydd vid arbetslöshet. Det senare bör också utgöra kärnan i en kommande varaktig a-kassareform.

- I ett första steg kräver LO att nedtrappningen av ersättningen slopas så att 80 procent gäller under hela arbetslöshetsperioden. På lång sikt vill LO se ett inkomstskydd på 90 procent vid arbetslöshet.
- LO anser att den högsta ersättningen snarast måste höjas för att ge ett reellt inkomstskydd vid omställning. De allra flesta ska ha 80 procent av sin tidigare inkomst. För att försäkringen inte ska urholkas vill LO att taket löneindexeras. Idag får endast 25 procent av arbetstagarna 80 procent i ersättning vid arbetslöshet.
- LO anser att den så kallade arbetslöshetsavgiften ska tas bort. Arbetslöshetsförsäkringen ska vara solidariskt finansierad. Arbetslöshetsrisken ska bäras gemensamt. Men just dit är vi på väg på grund av den borgerliga regeringens sätt att fördela kostnaderna undergrävs solidariteten. LO vill se en låg avgift med viss skattereduktion. *Den avgift som den enskilde betalar ska vara så låg att alla kan och vill vara med.*

- Det måste bli enklare att vara med i försäkringen. LO vill se kraftiga förbättringar för dem som arbetar deltid, både vad gäller ersättningsdagar och ersättningsvillkor. LO vill se en aktiv politik som stödjer fler som arbetar på deltid, och samtidigt ökar deras möjligheter att gå från deltid till heltid. Detta skulle särskilt stärka kvinnor i yrkeslivet genom att det ofta är de som arbetar deltid.
- Underlätta omställning med positiva drivkrafter. Regeringen bör införa ett pendlingsstöd och ta bort eller snarast ändra nuvarande regel i arbetslöshetsförsäkringen om att individen ska ha hela landet som sökområde från dag ett av sin arbetslöshet.

LO anser att alla som har behov av en försäkring ska kunna försäkra sig.

En aktiv arbetsmarknads- och utbildningspolitik ger möjligheter

FÖR ATT FÖRMEDLA ARBETEN till arbetssökande så effektivt som möjligt är det viktigt att Arbetsförmedlingen har tillräckliga resurser att fokusera både på arbetssökande och arbetsgivare. Arbetsförmedlingen måste därför få ökade budgetanslag för att klara av kärnverksamheten när volymerna av arbetssökande ökar.

Arbetsmarknadsutbildningar och satsningar på höjd kompetens för vuxna är angelägna insatser i nuläget. LO anser att arbetsmarknadsutbildningar bör erbjudas i märkbart större utsträckning, förslagsvis 15 000 platser i genomsnitt per månad. LO vill gradvis se fler platser i aktiva program utöver garantierna och LOs bedömning nu är att cirka 25 000 fler platser utöver regeringens behöver tas fram till 2011. Cirka 5 miljarder kronor extra per år behövs till en höjning av kvalitén i programmen. Bland annat så att arbetsmarknadsutbildningarna kan bli fler.

Vidare anser LO att det kan vara väl värt att snabbt se över ett nytt förslag till utbildningsvikariat, detta för att ge arbetslösa en väg in till arbetsmarknaden och ge möjlighet till en utbildningsomställning samtidigt som den kommande generationsväxlingen förbereds.

Ett annat sätt att stödja individer är att stärka deras kontaktnät och öka på deras arbetslivserfarenheter. Subventionerade anställningar är en viktig del i detta och LO anser att de bör utökas i antal och stärkas genom att taken för vilken lön som anställningarna kan omfatta höjs kraftigt.

Omställningsavtal spelar en central roll vid risk för arbetslöshet. Det är oerhört viktigt med tidiga insatser vid uppsägning och arbetslöshet, att snabbt få professionell hjälp att hitta nytt arbete; eller nya vägar till möjligheter om behovet är att ställa om till nya arbetsmarknader. Det är viktigt att parterna på offentliga arbetsmarknaden har förutsättningar att teckna omställningsavtal för hela offentliga sidan. Omställningen är inte bara individuell, samhället behöver även ställa om för att förbereda den kommande generationsväxlingen och den kompetensbrist den medför.

LO anser att det är anmärkningsvärt att parterna på arbetsmarknaden, i stället för staten, tar alltmer av ansvaret för att den nu pågående omstruktureringen av stora delar av arbetsmarknaden, sker så smidigt som möjligt.

Insatser riktade till unga

Viktiga åtgärder för att stärka unga vuxnas ställning på arbetsmarknaden omfattar, utifrån dagens situation, satsningar inom både utbildningspolitiken och arbetsmarknadspolitiken.

De problem som många unga vuxna upplever på arbetsmarknaden kan kortfattat sammanfattas i tre delar:

- Bristande utbildning för cirka en tredjedel
- Ingen eller kort arbetslivserfarenhet
- Inget eller begränsat kontaktnät

LO anser att omfattande satsningar på såväl grundskola som gymnasieskola krävs. Kvaliteten i skolan måste säkerställas så att så få som möjligt går ut skolan utan slutbetyg. Studie- och yrkesvägledningen måste förstärkas. Individuellt stöd måste kunna erbjudas både på individuella och nationella program.

Sätt fart på gymnasiereformen. LO anser att nationella programråd måste tillsätts snarast för att aktivt kunna börja utarbeta nya förutsättningar för gymnasieskolan. På kommunal och annan huvudmannanivå bör åtgärder vidtas för att samverka mellan skola och det omgivande samhälls- och arbetslivet ska kunna utvecklas.

Det måste finnas goda möjligheter att läsa in oavslutade gymnasiestudier på komvux eller inom folkbildningen. För att ge ungdomar chansen att fullfölja eller återuppta sina gymnasiestudier och samtidigt undvika hög ungdomsarbetslöshet bör ett nytt och tillfälligt utbildningslyft införas. Det kräver betydligt fler komvuxplatser än vad som finns idag, samt ett särskilt uppdrag att möta ungdomars behov med särskild finansiering till folkbildningens aktörer.

Ett nyligen uppkommet och ökande problem är de branscher där ungdomarna är beroende av den yrkesutbildningsavtalade lärlingsperioden för att få sitt yrkesbevis. Med rådande arbetsmarknadssituation

blir bristen på lärlingsplatser ödesdiger för deras möjligheter att fullgöra sin utbildning.

Det finns behov av riktade arbetsmarknadsutbildningar för att stärka unga vuxnas möjligheter att få arbete och genom att erbjuda arbetspraktik till arbetssökande kan problemen med att unga vuxna saknar arbetslivserfarenhet lösas. All arbetspraktik ska ge dokumenterad kompetens, och för unga vuxna bör det finnas tydliga inslag av utbildning i praktiken. Även kommunala och statliga sommarjobb kan ge nödvändig arbetslivserfarenhet och referenser som kan ta den arbetssökande vidare till andra anställningar.

LO anser att problematiken med att unga vuxna saknar kontaktnät kan lösas genom att regeringen säkerställer resurser till Arbetsförmedlingen för effektivt matchningsarbete. Unga vuxna är mycket beroende av arbetsförmedlare i sitt jobbsökande. Det är alltså viktigt att arbetsförmedlarna har ett bra och aktuellt kontaktnät. Det kräver i sin tur att de har regelbundna kontakter med arbetsgivare och att arbetsgivarna anmäler lediga platser till Arbetsförmedlingen. För effektiv matchning måste därför arbetsförmedlarnas matchningsarbete ske från båda hållen – från arbetssökande och från arbetsgivare. Det betyder att det finns en begränsning i hur många arbetssökande som varje arbetsförmedlare kan stödja.

Insatser riktade till äldre

De problem som många äldre upplever på arbetsmarknaden kan kort sammanfattas i tre delar:

- Höga sjukskrivningstal
- För tidig pensionsålder
- Långa arbetslöshetsperioder

I nuvarande situation på arbetsmarknaden finns en stor risk att många av LO-förbundens äldre medlemmar trycks ut från arbetsmarknaden och får svårt att komma in igen. Detta trots att det är känt att ett mindre antal yngre i framtiden skall försörja ett större antal äldre. Det finns också ett stort outnyttjat arbetskraftsutbud bland de äldre i befolkningen som måste tas tillvara.

Utbildning förlänger arbetslivet samtidigt som det höjer produktiviteten. Det är fördelaktigt om personer över 50 år ges möjlighet att studera och välja en ny inriktning på sitt yrkesliv. Detta skulle innebära att den potentiella arbetskraften kunde nyttjas i högre utsträckning genom ett längre deltagande i arbetslivet. LO anser att det är viktigt att så snart som möjligt införa ett särskilt vuxenstudiestöd för att möjliggöra omställningen.

För att de som inte kan gå tillbaka till sin tidigare arbetsplats och för att äldre arbetslösa skall ges en verklig möjlighet att återvända till arbetsmarknaden bör också utbildande arbetsmarknadspolitiska åtgärder genomföras. LO anser att det måste säkerställas att arbetsmarknadsutbildningar tilldelas genom hela yrkeslivet.

Inför ett generöst tidsbegränsat anställningsstöd. LOs förslag är att den subventionerade anställningen förslagsvis kan beviljas två år med möjlighet till omprövning och eventuell förlängning. Stödet ges med fördel till den som fyllt 60 år och som varit inskriven vid Arbetsförmedlingen i minst två år.

Anställningsstödet kan motverka arbetskraftsbrist genom att personer som annars kanske hade lämnat, i stället stannar kvar på arbetsmarknaden. Vid ett genomförande bör fackliga organisationer bevaka att lön och övriga anställningsvillkor ligger i nivå med kollektivavtalsenliga villkor samt att ingen undanträngning av ordinarie arbetskraft sker vid rekryteringen.

Ett utbildningslyft anpassat till individens behov och förutsättningar

Även om efterfrågan på arbetskraft minskar så kvarstår vissa bristsituationer på arbetsmarknaden. Detta förklaras till stor del av att nytillskottet av yrkesutbildade konstant är för litet oavsett konjunkturläge.

LO vill införa ett utbildningslyft utanför arbetsmarknadspolitiken och se en tillfällig satsning på utbildning för vuxna under två år. Därutöver måste ett ökat antal yrkeslärare rekryteras och utbildas. Förutom behovet av att täcka rådande underskott av utbildade lärare, behövs ett tillskott för att kunna tillgodose behoven i de yrkesinriktade utbildningar som nu är på väg att utvecklas.

För att kunna erbjuda villkor som ger människor en rimlig möjlighet till försörjning måste därför en alternativ studiefinansiering skapas i form av ett särskilt vuxenstudiestöd. Ett sådant stöd bör utgå från individens a-kassenivå eller ges i form av aktivitetsstöd. Inom arbetsmarknadspolitiken används redan aktivitetsstödet vilket man kan få när man deltar i exempelvis arbetsmarknadsutbildning.

LO anser att det skulle vara strategiskt klokt att erbjuda många av de som nu riskerar att varslas eller går ut i arbetslöshet en utbildning av medellång karaktär, omfattande ett och ett halvt till två år. Till exempel kan behovet finnas att övergå från montör till att bli CNC-operatör eller kvalificerad svetsare via arbetsmarknadsutbildningen eller inom ramen för Yrkehögskolan. Andra exempel är att en grundläggande omvårdnadsutbildning via YrkesVux, kurs i ekonomi på högskolan eller Yrkehögskolan kan utgöra ett komplement till en kompetens man redan har, som stärker den egna möjligheten att få arbete.

LO anser slutligen att samhället i det djupa krisläge som råder bör ge ett utbildningsstöd till anställda. Det är av stor betydelse för Sveriges välstånd på sikt att internationellt konkurrenskraftig produktionskapacitet inte slås ut, och då kan ett utbildningsstöd för anställda spela en avgörande roll.

Vill du veta mer?

Rapporten i sin helhet kan hämtas som pdf-dokument på LOs hemsida eller beställas från LO-distribution:

lo@strombergdistribution.se

Telefax 026-24 90 26

